

Mottagare

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden

Motion. Ett härligt studentfirande för alla

Förlag till beslut

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden föreslår att motionen anses besvarad.

Sammanfattning

Motionen "Ett härligt studentfirande för alla" lyfter de höga kostnaderna kring studentfirandet och föreslår åtgärder som gratis studentmössor, subventionerad bal samt samverkan med näringsliv och civilsamhälle. Wisbygymnasiet arbetar idag aktivt med att skapa ett inkluderande firande genom ekonomiskt stöd, kostnadsfria aktiviteter, subventioner och olika initiativ för att minska konsumtionspress. Enkäter visar att eleverna uppskattar billigare alternativ men samtidigt värdesätter valfrihet, särskilt kring studentmössan. Full finansiering av mössor eller bal bedöms kräva betydande ekonomiska resurser och omfattas av juridiska begränsningar. Skolan delar motionens ambition om gemenskap och likvärdighet och bedömer att intentionerna i stor utsträckning redan är uppfyllda.

Ärendebeskrivning

Regionstyrelsen har remitterat en motion från Saga Carlgren m.fl. (V) till gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden för yttrande. I motionen "Ett härligt studentfirande för alla" lyfts problematiken kring de höga kostnaderna som är förknippade med studentfirandet. Vänsterpartiet (V) menar att detta riskerar att skapa ojämlikhet och utesluta vissa elever från delar av firandet och föreslår därför att Region Gotland tar initiativ till samverkan med lokalt näringsliv och civilsamhälle för att möjliggöra ett mer inkluderande firande. Som förslag nämns gratis studentmössor och subventionerad studentbal. Motionärerna föreslår även att Region Gotland undersöker andra möjligheter att sänka kostnaderna samt tar del av goda exempel på detta från övriga landet. För att firandet ska fokusera på det som är viktigt för studenterna föreslås förslagen utredas i nära dialog med eleverna.

Pågående arbete för ett likvärdigt studentfirande

Mottot "Alla ska med" myntades av Wisbygymnasiets studentkommitté för flera år sedan och genomsyrar allt arbete som sker i förberedelserna inför och under studentfirandet. För att skapa ett så inkluderande och tillgängligt firande som möjligt samverkar skolledning, elevhälsa, studentkommitté och externa

aktörer. På Wisbygymnasiet finns därför ett pågående arbete för ett likvärdigt studentfirande:

1. Ekonomiskt stöd och tillgänglighet.

Elever som inte har råd med Treakortet (300 kronor), vilket krävs för att delta i aktiviteter som anordnas av studentkommittén, kan få detta bekostat av skolan via skolläda eller kurator. Varje år får två till tre elever sitt treakort finansierat av skolan. Elevehälsan och elevernas mentorer arbetar aktivt med att identifiera elever i ekonomisk utsatthet och informera om möjliga stödvägar, inklusive externa stiftelser som Elvira och Erik Ljungbergs Minne samt Bengta och Ludvig Berthelsens stiftelse. Alla som söker och uppfyller kriterierna för stipendierna tilldelas medel.

2. Kostnadsfria och subventionerade aktiviteter.

Mösspåtagning, studenttidning, studentfirande (inkl. lunch och utspring), livesändning av utspringet samt vagnskortage i samband med studentbalen är kostnadsfria och öppna för alla. Gällande studentbalen förhandlar studentkommittén varje år med Wisby Strand för att hålla priset så lågt som möjligt. Eventuellt överskott från treakortet används för att subventionera balen.

3. Initiativ för att minska konsumtionspress.

Röda korset bjuds in till skolan för att arrangera pop-upbutik med second handkläder inför studenten. För att sänka kostnader för vagnar och ljudanläggning uppmanas eleverna att förhandla om priser samt att gemensamt arbeta ihop pengar. I de fall där varje elev förväntas bidra med en summa uppmanas eleverna att påbörja insamlingen i god tid, för att undvika höga kostnader i slutet av årskurs tre.

4. Praktisk och socialt stöd.

Elever som saknar anhöriga vid utspringet erbjuds stöd av skolläda som fungerar som "närmast anhörig". Även ideella nätverk engagerar sig. Vid behov hjälper skolläda eller Aigen (motorcykelklubb) till med transportlösningar till kortegen. Tårtstoppet på Östercentrum sponsras av lokala aktörer via köpmannaföreningen.

Bedömning av motionens förslag

1. Att Region Gotland tar initiativ till ett samarbete med det lokala näringslivet och civilsamhället kring ett prisvärt studentfirande för alla studenter.

Gällande motionens förslag om samverkan med näringslivet följer Wisbygymnasiet Utbildnings- och arbetslivsförvaltningens direktiv i *Vägledning kring reklam och sponsring i våra utbildningsverksamheter* som anger att "Elever ska ha rätt att slippa påverkan genom reklam i skolan/undervisningen."¹ Dialog förs med regionstyrelseförvaltningen (RSF) om hur en bredare samverkan

¹ Utbildnings- och arbetslivsförvaltningen (2021). *Vägledning kring reklam och sponsring i våra utbildningsverksamheter*.

inom Region Gotland kan utformas. Undersökning pågår även kring regionens uppdrag i relation till samtliga skolor, även de fristående aktörerna, och vad ett eventuellt ekonomiskt stöd skulle innebära för dessa utifrån likställighetsprincipen i kommunallagen som anger att ”Kommuner och regioner ska behandla sina medlemmar lika”².

Sammanfattningsvis: Detta är möjligt i viss mån, men då det begränsas av riktlinjer mot reklam i skolan krävs politiskt initiativ och juridisk struktur för att undvika otillbörlig påverkan. Samtal pågår med Regionstyrelseförvaltningen för att se över möjligheter till bredare samverkan inom regionen, samt hur likställighetsprincipen ska tillämpas.

2. Att Region Gotland själva eller i samarbete med andra ska undersöka möjligheten att erbjuda gratis studentmössor till de blivande studenterna.

Frågan om gratis studentmössor har undersökts genom en enkät bland avgångseleverna. Resultaten visar att även om det finns intresse för billigare eller kostnadsfria alternativ, vill många elever själva kunna välja design och utförande. En gratis mössa för samtliga elever skulle dessutom innebära en kännbar kostnad för Region Gotland på cirka 300 000 kronor³. Ett alternativ som diskuterats utifrån hur andra kommuner gör är att införa en grundmössa, eller att erbjuda ett ekonomiskt bidrag motsvarande en viss summa, vilket skulle ge eleverna större valfrihet. Utbildnings- och arbetslivsförvaltningen bedömer dock att en sådan insats ligger utanför skolans lagstadgade uppdrag som anger att

”Utbildningen inom skolväsendet syftar till att barn och elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja alla barns och elevers utveckling samt en livslång lust att lära.”⁴

För att säkerställa att ökade kostnader inte inkräktar på elevernas lagstadgade rätt till utbildning och sådant som följer med detta, så som undervisning och läromedel, krävs särskild politisk finansiering.

Slutsatsen är att förslaget bedöms ej vara genomförbart inom nuvarande budget och uppdrag för Utbildnings- och arbetslivsförvaltningen, då studentfirande inte anses omfattas av skollagen. Kostnaden är hög och dialog med elever visar att flertalet föredrar valfrihet framför enhetliga gratismössor.

² Kommunallag (2017:725) 1 kap. 3§

³ Uppskattningen utgår från att en enkel studentmössa utan specifika tillval kostar 600 kronor. Detta baseras på prisuppgifter från Swedbank - Studentfirande kan vara ångestladdat - samt mössföretagen ABC-gruppen, Nineteenstudent, Mössa-Up och Vasastudent.

⁴ Skollag (2010:800) 1 kap 4§

3. Att Region Gotland själva eller i samarbete med andra ska undersöka möjligheten att kraftigt subventionera studentbalen för att alla studenter som vill ska kunna delta.

Gällande förslaget om subventionerad studentbal arbetar Wisbygymnasiets studentkommitté aktivt med att hålla priset så lågt som möjligt. Bland annat används eventuellt överskott från Treakortet till att sänka priset. Ytterligare subventioner skulle dock kräva särskilda anslag eller att medel omfördelas från undervisning och läromedel (se ovan), vilket bedöms som problematiskt. Dessutom innebär likställighetsprincipen att elever från fristående gymnasieskolor då måste erbjudas samma förmån, vilket bedöms ligga utanför förvaltningens mandat. Här blir frågan om huruvida skattemedel ska användas för firandet av högtider som inte omfattas av skolans kärnuppgift relevant.

Sammanfattningsvis subventioneras balen via överskott från Treakortet. Ytterligare subventioner kräver extern finansiering eller särskilt tilläggsanslag, vilket ligger utanför förvaltningens mandat. Enligt förvaltningens vägledande principer kring sponsring blir extern finansiering problematiskt.

4. Att Region Gotland undersöker andra möjligheter och goda exempel i landet kring hur man kan sänka kostnaderna för de blivande studenterna i samband med studentfirandet.

Motionärerna framhåller behovet av att undersöka goda exempel från andra kommuner. Wisbygymnasiet har tagit del av sådana, bland annat kommuner som erbjuder gratis mössor (t.ex. Botkyrka kommun), centralt upphandlade alternativ (t.ex. Uppsala kommun) och balbanker för kläder (t.ex. Katrineholms kommun). Det finns således många sätt att hantera kostnader, men erfarenheten visar att lösningarna behöver anpassas lokalt. För att utreda detta ytterligare krävs, enligt förvaltningens bedömning, politiskt uppdrag och resurser.

Som svar på förslaget konstateras således att Wisbygymnasiet har tagit del av flertalet nationella exempel och arbetar aktivt med kostnadssänkande insatser. Ytterligare utredning kräver politiskt uppdrag och resurser.

5. Att alla dessa frågor utreds i nära dialog med blivande studenter för att firandet ska fokusera på det som är viktigt för studenterna.

Dialogen med eleverna är central i denna fråga. Många elever på Wisbygymnasiet upplever en ekonomisk press, men värdesätter samtidigt tradition om hur studenten ”ska vara”. Därtill finns en önskan om att själva påverka sina val. Det framgår också att krav och förväntningar skiljer sig åt mellan grupper, där exempelvis mössan ofta är en större kostnad för pojkar medan kläder och utseende är mer avgörande för flickor. Denna nyansering är viktig för att förstå olika behov och utforma insatser som blir meningsfulla för alla. Frågor som dessa omhändertas i samverkan mellan studentkommitté, skolledning och elevhälsa inom ramen för skolans värdegrundsarbete.

Sammanfattningsvis pågår arbete redan genom enkäter, intervjuer och samarbete med studentkommittén. Arbetet bör fortsätta inom ramen för skolans värdegrundsarbete.

Bedömning

Utbildnings- och arbetslivsförvaltningen delar motionens ambition om ett studentfirande präglat av gemenskap och framtidstro, snarare än ekonomisk press. Wisbygymnasiet arbetar redan aktivt med flera av de föreslagna insatserna, såsom ekonomiskt stöd, kostnadsfria aktiviteter, subventionerad bal och dialog med eleverna. Förvaltningen har även undersökt ytterligare förslag som kan bidra till ökad likvärdighet.

Samtidigt finns flera juridiska, ekonomiska och uppdragsmässiga begränsningar som gör att motionens förslag inte kan genomföras inom ramen för nuvarande ansvar och budget. Studentfirande omfattas inte av den formella utbildningen enligt skollagen (2010:800), och skolans huvuduppdrag är att tillhandahålla en likvärdig och kvalitativ utbildning – inte att finansiera högtider. Sponsring och samverkan med näringslivet begränsas av gällande riktlinjer mot reklam i skolan.

Förslag om gratis studentmössor och ytterligare subventioner av balen skulle innebära betydande kostnader och omfattas av juridiska begränsningar, bland annat likställighetsprincipen i kommunallagen. Detta innebär att även elever vid fristående gymnasieskolor måste omfattas av insatserna, vilket ligger utanför förvaltningens mandat. En central frågeställning är om skattemedel ska användas till ändamål som inte ingår i det kommunala kärnuppdraget.

Utifrån dialog med eleverna framkommer att många värdesätter tradition och möjligheten att själva påverka sina val, särskilt kring studentmössan. En gemensam gratismössa för alla bedöms därför inte vara aktuell i nuläget.

Sammantaget bedömer förvaltningen att motionens intentioner i stor utsträckning redan är integrerade i det pågående arbetet. Ytterligare åtgärder kräver politiskt beslut och särskild finansiering. Förvaltningen föreslår därför att motionen anses besvarad.

Bedömning av konsekvenser i tvärperspektiv

Rättsliga konsekvenser

All verksamhet i skolan ska utgå från skollagens beskrivning av kärnuppdraget – undervisning. Subventioner kopplade till olika firanden bör därför noga övervägas för att säkerställa att de inte sker på bekostnad av denna. Samverkan med näringsliv och sponsring är begränsad av gällande direktiv som avråder från reklam i skolverksamheten. Eventuella kommunala subventioner måste tillämpas enligt likställighetsprincipen, vilket innebär att även elever vid fristående gymnasier ska omfattas. Detta skapar juridiska ramar som begränsar möjligheterna till selektiva åtgärder.

Ekonomiska konsekvenser

En modell med gratis studentmössor skulle kosta omkring 300 000 kronor årligen. Subventionering av balen kan kräva tilläggsanslag eller omfördelning från undervisning och läromedel. Ytterligare kostnader kan uppstå för att skapa likvärdighet mellan kommunala och fristående skolor. Alternativ som delsubventioner kan minska utgifterna men innebär ändå en betydande ekonomisk påverkan.

Barn- och elevperspektiv

Många elever upplever ekonomisk press inför studenten. Nuvarande stödinsatser (t.ex. finansiering av Treakort, stipendier, kostnadsfria aktiviteter) är viktiga för att säkerställa att fler kan delta. Enkäter visar att elever värdesätter valfrihet och tradition, särskilt kring studentmössan. Att inkludera elevernas synpunkter i besluten är centralt för att åtgärderna ska få legitimitet och bidra till ökad likvärdighet.

Jämställdhetsperspektiv

Ekonomisk press tar sig olika uttryck: pojkar upplever ofta att mössan är den största kostnaden, medan flickor i högre grad möter förväntningar kopplade till kläder och utseende. Åtgärder bör därför beakta skillnaderna i upplevda krav för att undvika att förstärka könsbundna normer och kostnader.

Landsbygdsperspektiv

Studentfirandet är tillgängligt för avgångselever i hela regionen. Förslaget bedöms inte påverka studentfirandet för elever som bor på landsbygden negativt.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse utbildnings- och arbetslivsförvaltningen, 2025-09-22
Motion. Ett härligt studentfirande för alla, 2025-06-25

Utbildnings- och arbetslivsförvaltningen

Torsten Flemming
Utbildningsdirektör

Peter Lerman
Avdelningschef Wisbygymnasiet

Skickas till

Regionstyrelsen/Regionfullmäktige